
SUOMALAISEN KIRJALLISUUSVIENNIN ARVO

2 0 1 9

Selvityksen on tilannut Kirjallisuuden vientikeskus FILI (Finnish Literature Exchange), joka toimii kirjallisuusviennin asiantuntija- ja tukiorganisaationa Suomessa.

SISÄLLYS

KIRJALLISUUSVIENNISTÄ	4
SELVITYKSEN TAUSTA	6
KIRJALLISUUSVIENNIN TULOT	7
KIRJALLISUUDEN VIENTITULOT NOUSUSSA	8
Kirjallisuusviennin vientitulot ja agentuurit Pohjoismaissa vuonna 2018, €	9
Kirjallisuusviennin bruttotulot vuosina 2011–2019, €	10
Kirjallisuusviennin bruttotulojen jakautuminen ennakoihin, rojalteihin ja muihin tuloihin vuonna 2019, €	11
Kirjallisuusviennin bruttotulojen jakautuminen ennakoihin, rojalteihin ja muihin tuloihin vuosina 2011–2019, %	12
Rojaltien kehitys vuosina 2011–2019, €	13
Ennakoiden ja rojaltien kehitys vuosina 2011–2019, €	14
KUSTANNUSSOPIMUKSET	15
KÄÄNNÖSOIKEUKSIEN LUKUMÄÄRÄ KASVOI	16
Kustannussopimukset vuosina 2011–2019, lkm	17
VIENTITULOT KIRJALLISUUSLAJEITTAIN	18
LASTEN- JA NUORTENKIRJALLISUUS VAHVASSA ASEMASSA	19
Kirjallisuusviennin bruttotulojen jakautuminen kirjallisuuslajeittain vuonna 2019, %	20
Kirjallisuusviennin bruttotulojen jakautuminen kirjallisuuslajeittain vuosina 2011–2019, %	21
KIRJALLISUUSVIENTI MAITTAIN	22
KIRJALLISUUSVIENTIÄ 40 ERI MAAHAN	23
Keskeisimmät vientimaat bruttotulojen* perusteella vuonna 2019, %	24
Keskeisimmät vientimaat kustannussopimusten lukumäärän* perusteella vuonna 2019, %	25

KIRJALLISUUSVIENNISTÄ

Kirjallisuusviennillä tarkoitetaan immateriaalista käännösoikeuksien myyntiä. Suomeksi, suomenruotsiksi tai saameksi kirjoitetun kirjan käännösoikeudet myydään ulkomaiselle kustantajalle, joka vastaa käännöksen toteutuksesta, laadusta, myynnistä ja markkinoinnista. Teoksen käännösoikeuksien myynnistä päättää kirjailija. Suomessa julkaistujen käännösten myyntiä ei lueta osaksi kirjallisuusvientiä.

Kirjallisuusvientiä tekee Suomessa 14 toimijaa, joista puolet on varsinaisia kirjallisuusagentuureja. Kaksi agentuureista toimii yhteisomisteisesti Suomessa ja Ruotsissa. Lisäksi suomalaisia kirjailijoita edustaa kuusi ulkomailla toimivaa agentuuria.

Vuosittain ulkomailla ilmestyy 300–400 suomalaisen kirjallisuuden käännöstä noin 40 eri kielellä. Tiedot ilmestyneistä teoksista kerätään FILI:n ylläpitämään [käännöstietokantaan](#).

**ULKOMAILLA ILMESTYY
VUOSITTAIN
300–400 SUOMEN
KIRJALLISUUDEN
KÄÄNNÖSTÄ NOIN 40 ERI
KIELELLÄ**

Käännösoikeuksia myy yleensä kirjailijaa edustava agentti tai kustantamon foreign rights -asiantuntija. Tämä välittäjäporras on keskeisessä asemassa kansainvälisillä kirjamarkkinoilla. Työ edellyttää kohdemarkkinan hyvää tuntemusta ja laajoja verkostoja. Oikeuksia myydään mm. omien kontaktien kautta ja kansainvälisillä kirjamesseilla.

Onnistunut kirjallisuusvientä on aina yhteistyön tulosta. Kustannusyhtiöiden ja agenttuurien lisäksi tarvitaan ammattimaisia kääntäjiä, vientiä tukevia organisaatioita sekä tietenkin ennen kaikkea hyvää kirjallisuutta. Käännösteokset välittävät maailmalle muutakin kuin tarinoita – niiden kautta jaetaan pala kulttuuria ja luodaan siltoja eri kielialueiden ja kulttuurien välille.

KIRJALLISUUSAGENTUURIT SUOMESSA

Bonnier Rights Finland
Doppo Agency
Ferly
Elina Ahlbäck Literary Agency
Helsinki Literary Agency
Kumma Literary Agency
Rights & Brands (Suomi / Ruotsi)

SUOMALAISIA KIRJAILIJOITA EDUSTAVAT AGENTUURIT ULKOMAILLA

Bonnier Rights Sweden
Copenhagen Literary Agency
Hedlund Agency
Kontext Agency
Partners in Stories
Salomonsson Agency
Wylie Agency

SELVITYKSEN TAUSTA

Tämä selvitys on jatkoa aiemmille Kirjallisuuden vientikeskus FILIn tilaamille selvityksille, joilla on seurattu kirjallisuusviennin kehitystä 2011–18. Selvitystyö käynnistyi hankkeella vuonna 2013, josta lähtien FILI on tilannut vuosittaisia selvityksiä kirjallisuusviennin arvon kehityksestä.

Tässä selvityksessä esitetyt luvut koskevat toteutunutta suomalaista kirjallisuusvientiä vuonna 2019. Vertailua varten selvitykseen on tuotu lukuja myös aikaisempien vuosien raporteista. Kirjallisuusviennin tilastoihin ja raportteihin voi tutustua [FILI:n kotisivuilla](#).

Tiedot kirjallisuuden vientituloista kerättiin kyselylomakkeella keväällä 2020. Kysely lähetettiin yhteensä 20 kotimaiselle ja ulkomaiselle toimijalle. Kyselyyn vastasi 12 toimijaa, jolloin vastausprosentiksi saatiin 60 %. Ulkomaisilta toimijoilta ei saatu tarkkoja lukuja.

Luvut esitetään kokonaismäärinä toimijakohtaisia lukuja erittelemättä. On hyvä huomioida, että ulkopuolelle jäävä ulkomaisten organisaatioiden osuus suomalaisesta kirjallisuusviennistä on merkittävä.

KIRJALLISUUSVIENNIN TULOT

KIRJALLISUUDEN VIENTITULOT NOUSUSSA

Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan bruttotulot (Suomeen tilitetyt kokonaistulot) kirjallisuusviennistä vuonna 2019 sisältäen sekä organisaation että kirjailijoiden osuudet. Kokonaistuloista rajattiin pois Suomessa julkaistujen valmiiden käännösten suoramyyntistä tilitetyt tulot. Toimijoita pyydettiin lisäksi erittelemään ennakoiden, rojaltien ja muiden tulojen (mm. kannet, kuvitukset, taitto) osuudet kokonaisbruttotuloista.

Ennakolla tarkoitetaan summaa, jonka ulkomainen kustantaja on maksanut käännösoikeuksista. Summa on sopimuskohtainen ja tyypillistä on suurikin vaihtelu esimerkiksi eri kielialueiden välillä. Rojalti on puolestaan tekijänoikeustuloa, jota muodostuu siinä vaiheessa kun käännös on jo julkaistu ulkomailla ja sitä on myyty niin paljon, että ennakko on katettu. Rojaltin suuruus on sopimuskohtaista.

Suomalaisen kirjallisuusviennin tulot vuonna 2019 olivat yhteensä yli **3,7 miljoonaa** euroa. Kasvua edelliseen vuoteen nähden oli **18 %**. Vientituloista 59 % koostui ennakoista ja 37 % rojalteista. Ennakoiden ja rojaltien suhteellinen jakauma pysyi verrattain ennallaan rojaltien kuitenkin jatkaessa asteittaista kehitystään.

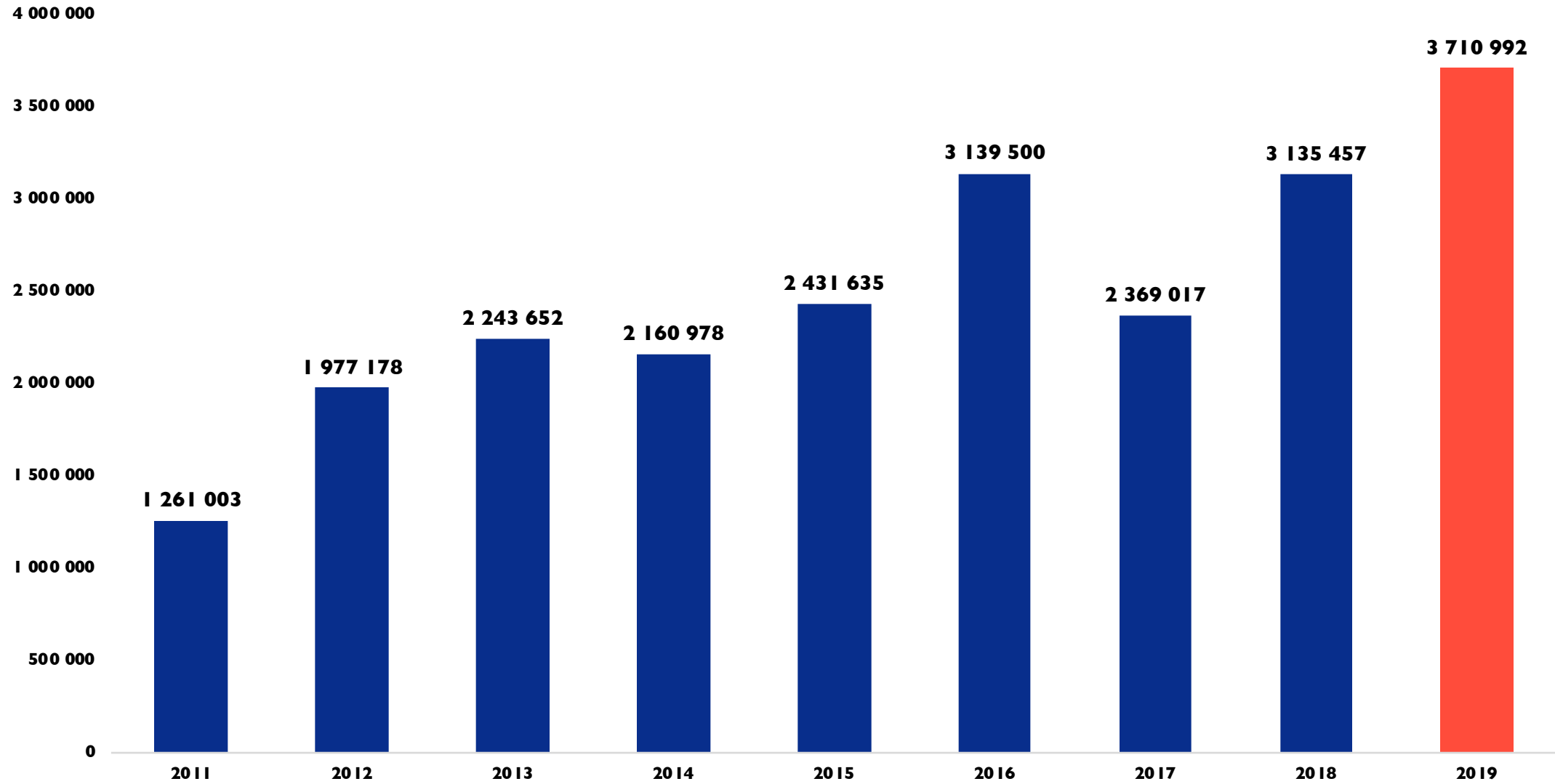
Kirjallisuusviennin vientitulot ja agentuurit Pohjoismaissa vuonna 2018, €

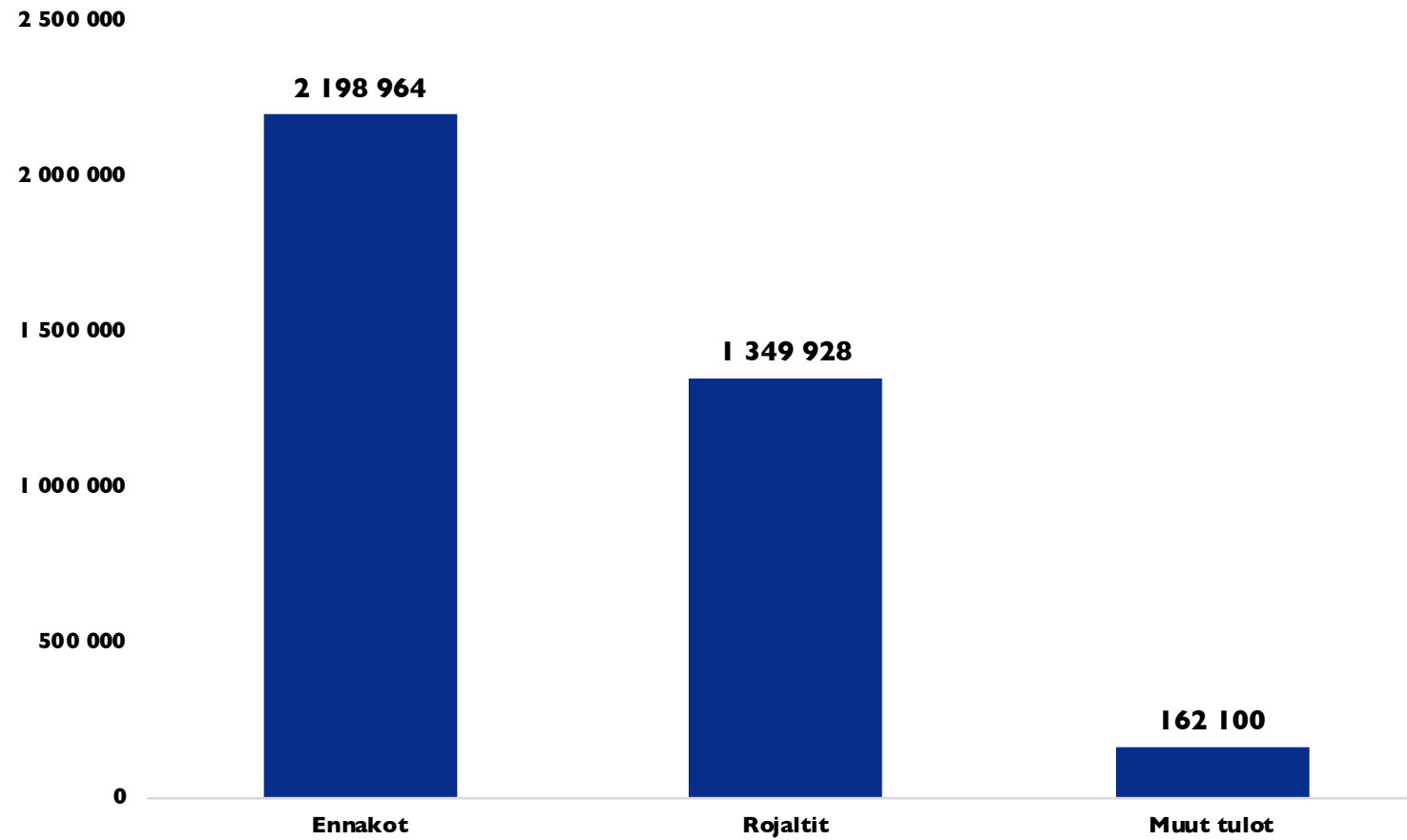
Kirjallisuusviennin kasvun taustalla on vuosien työ toiminnan ammatillistumisen sekä verkostojen vahvistumisen eteen eri kielialueilla. Viime vuosina suomalaisessa kirjallisuusviennissä keskeistä on ollut myynnin edistyminen erityisesti englanninkielisellä markkina-alueella.

Kirjallisuusvientiä tekeviä toimijoita on Suomessa suhteellisen vähän. Agentuurien vähittäisellä lisääntymisellä lienee osansa vientitulojen kasvussa. Pohjoismaisen vertailun perusteella on ilmeistä, että agentuurien määrä näkyy vientitulojen suuruudessa. Tanskasta ja Islannista ei ole saatavilla vastaavia lukuja.

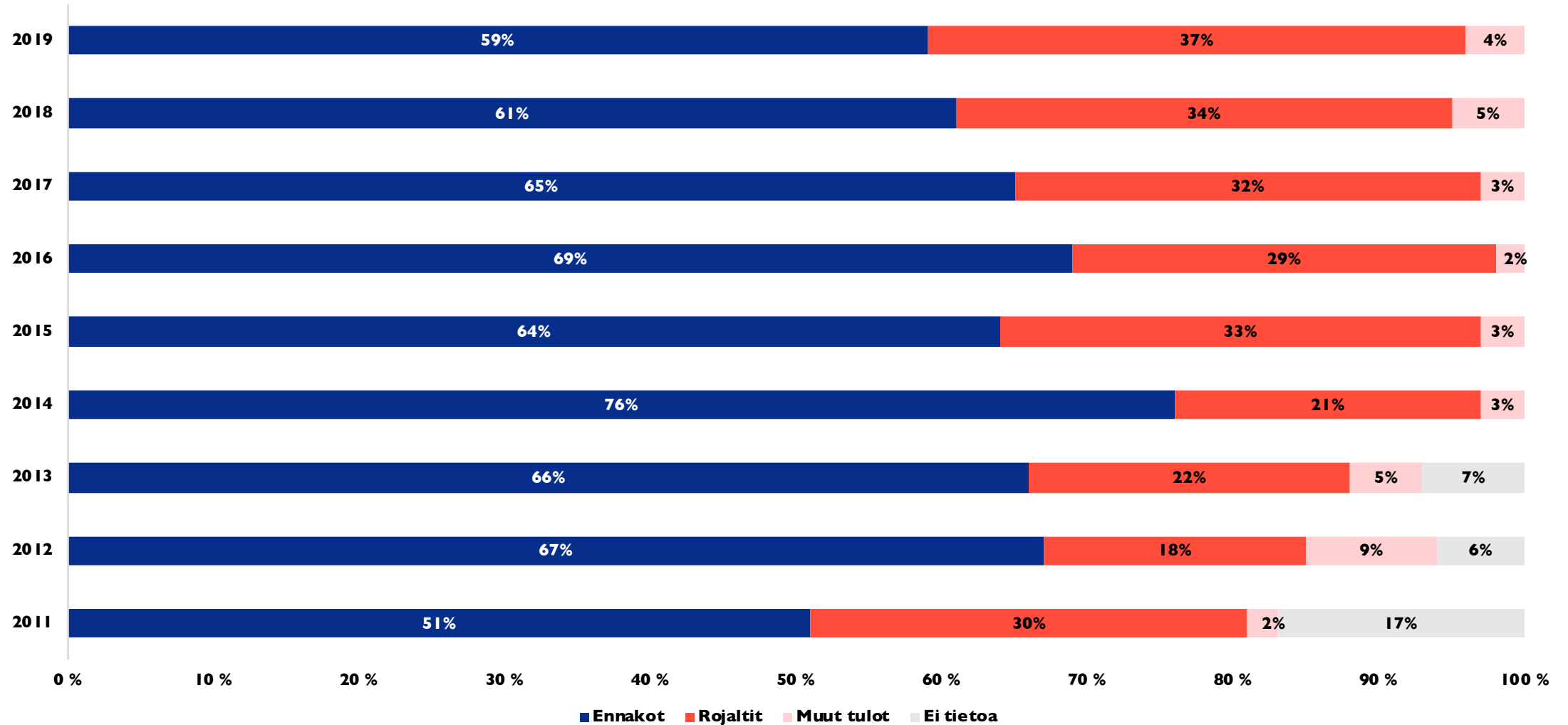
Kirjallisuusviennin bruttotulot vuosina 2011–2019, €

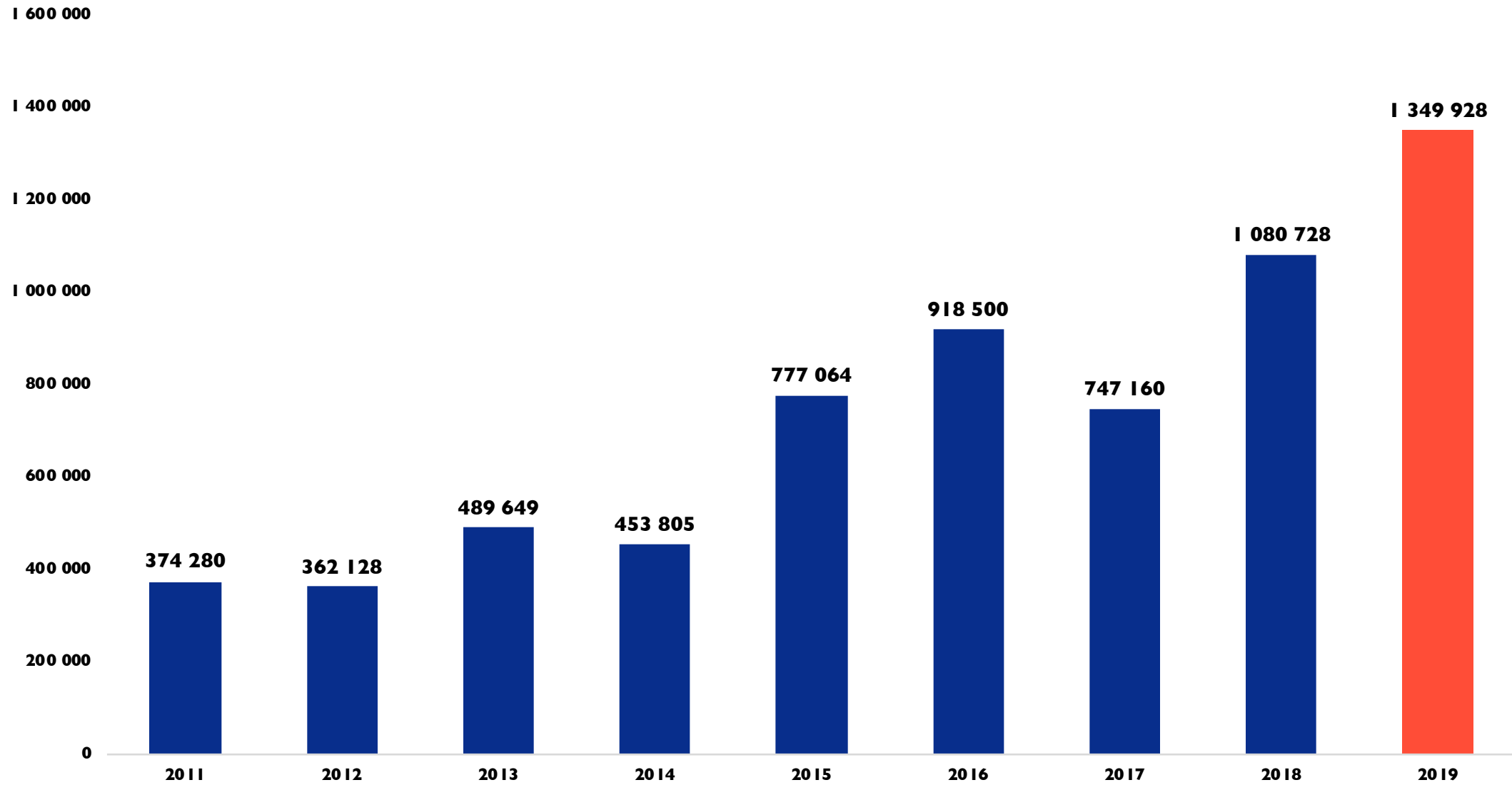
Kirjallisuusviennin bruttotulojen jakautuminen ennakoihin, rojalteihin ja muihin tuloihin vuonna 2019, €

Kirjallisuusviennin bruttotulojen jakautuminen ennakoihin, rojalteihin ja muihin tuloihin vuosina 2011–2019, %

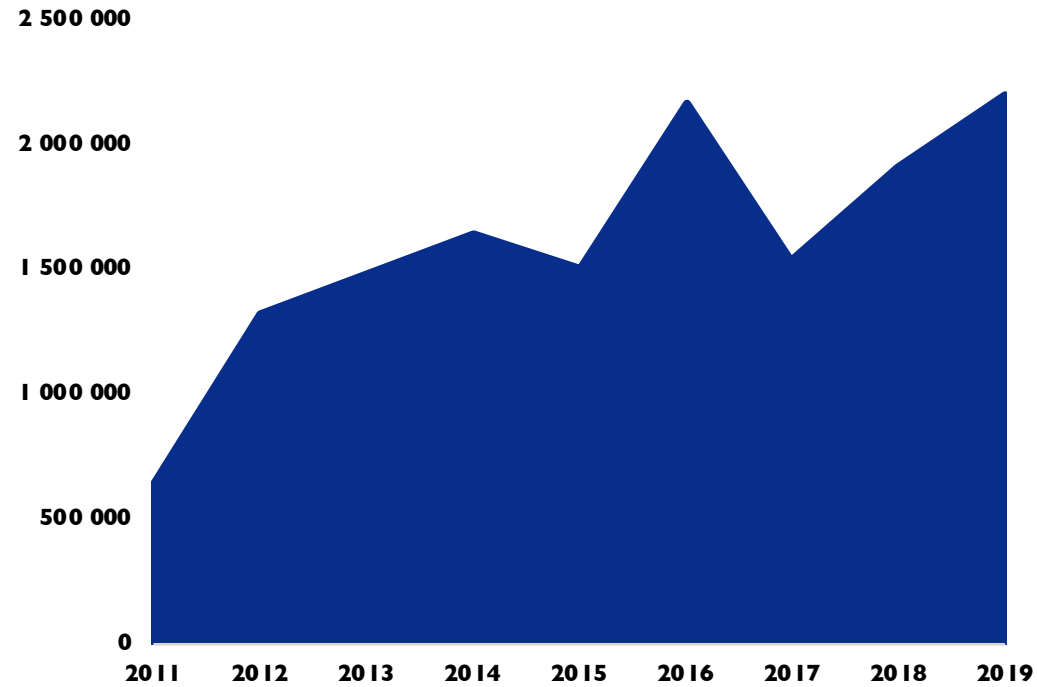

Rojaltien kehitys vuosina 2011–2019, €

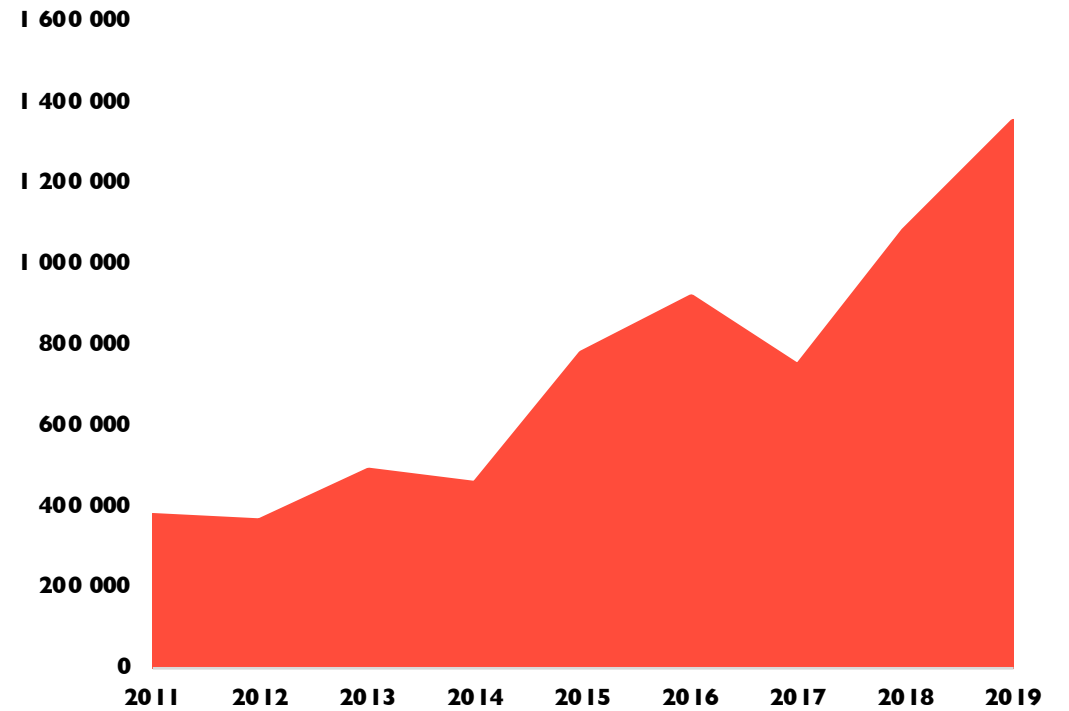

Ennakoiden ja rojaltien kehitys vuosina 2011–2019, €

ENNAKOT

ROJALTIT

KUSTANNUSSOPIMUKSET

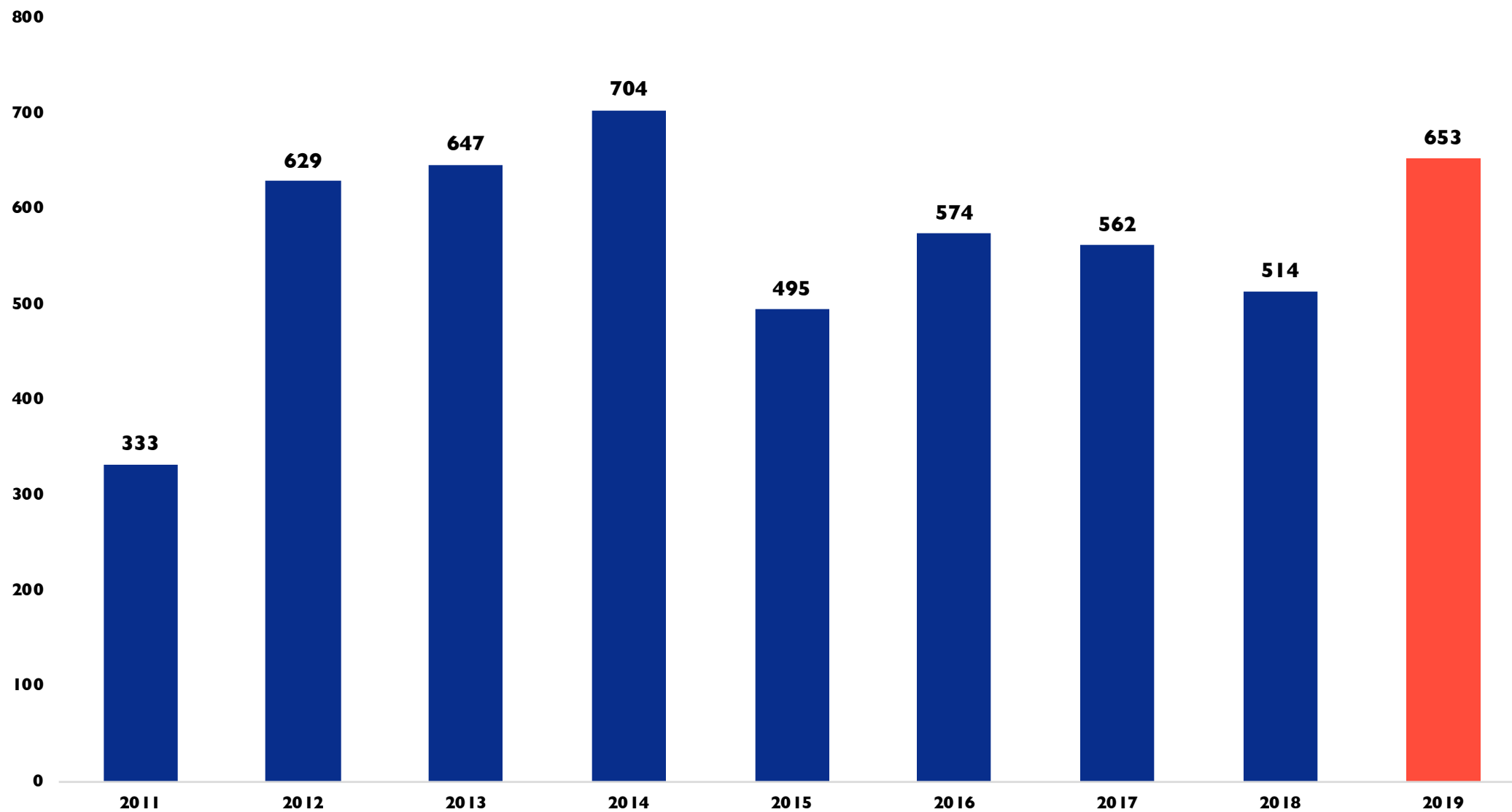
KÄÄNNÖSOIKEUKSIEN LUKUMÄÄRÄ KASVOI

Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan kirjojen käännosoikeuksista tehtyjen sopimusten lukumäärä sisältäen myös uusitut sopimukset uudelleen julkaistavista teoksista. Lisäksi kysyttiin kirjallisuusvientiin liittyvien muiden kustannussopimusten lukumäärä koskien esimerkiksi kansia ja kuvituksia. On hyvä huomioida, että yhdestä kirjasta voidaan tehdä useampia sopimuksia.

Suomalaisen kirjallisuuden käännosoikeuksiin liittyviä sopimuksia tehtiin vuonna 2019 yhteensä yli **650** kappaletta, mikä on **27 %** enemmän kuin edellisenä vuonna. Sopimuksista 75 % koski kirjojen käännosoikeuksia.

Kasvun myötä kustannussopimusten määrässä päästiin lähemmäksi vuotta 2014, jolloin tehtiin eniten sopimuksia selvityskaudella 2011–2019.

Kustannussopimukset vuosina 2011–2019, lkm

VIENTITULOT KIRJALLISUUSLAJEITTAIN

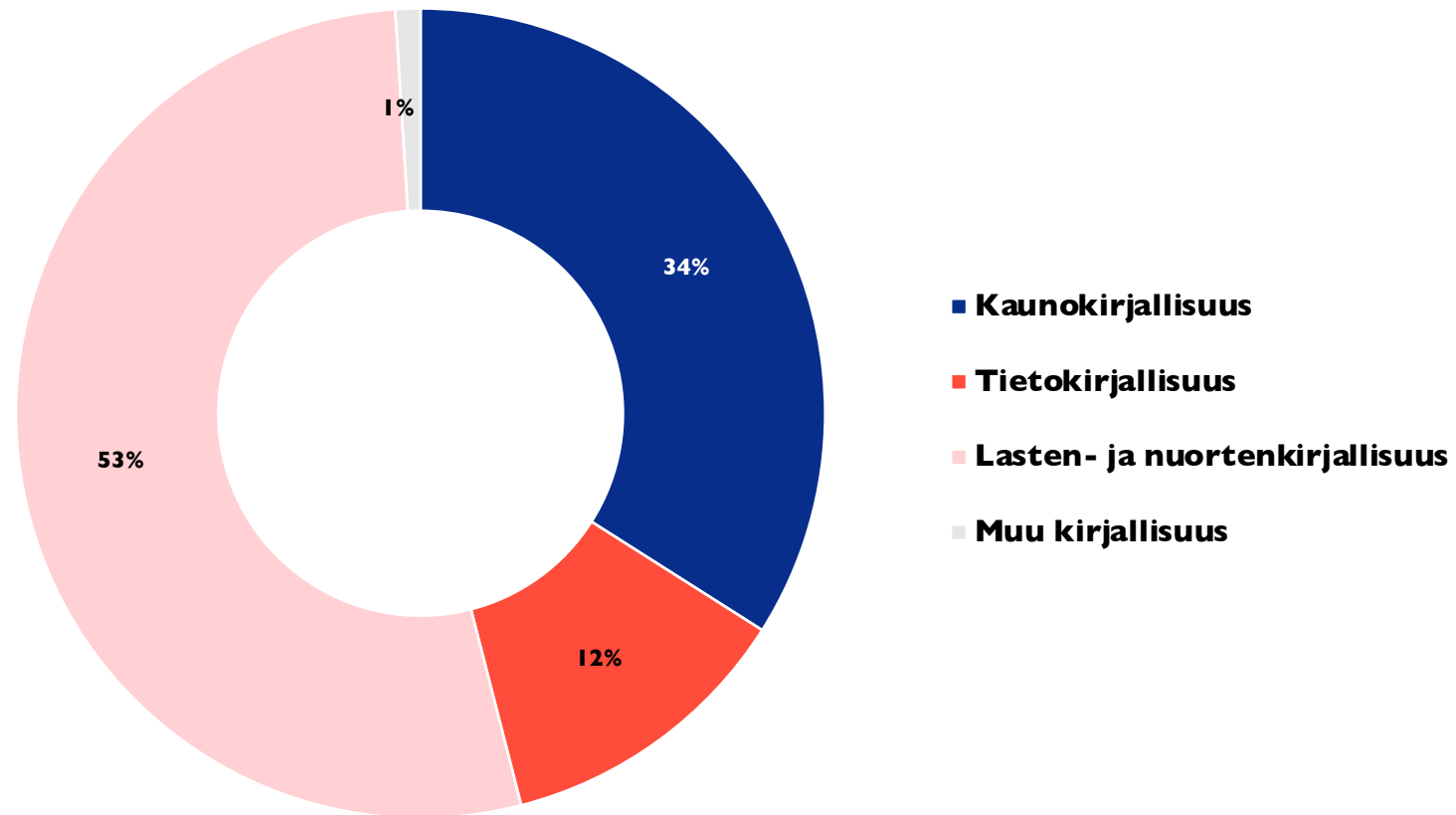
LASTEN- JA NUORTENKIRJALLISUUS VAHVASSA ASEMASSA

Vastaajilta kysyttiin, miten vientitulot jakautuivat eri kirjallisuuslajien kesken. Kaunokirjallisuuteen lukeutuvat tässä proosa, runous, essee ja jännityskirjallisuus. Tietokirjallisuuden osalta selvityksessä ovat mukana yleiseen tietokirjallisuuteen luokiteltavat teokset. Muuhun kirjallisuuteen sisältyy mm. sarjakuva.

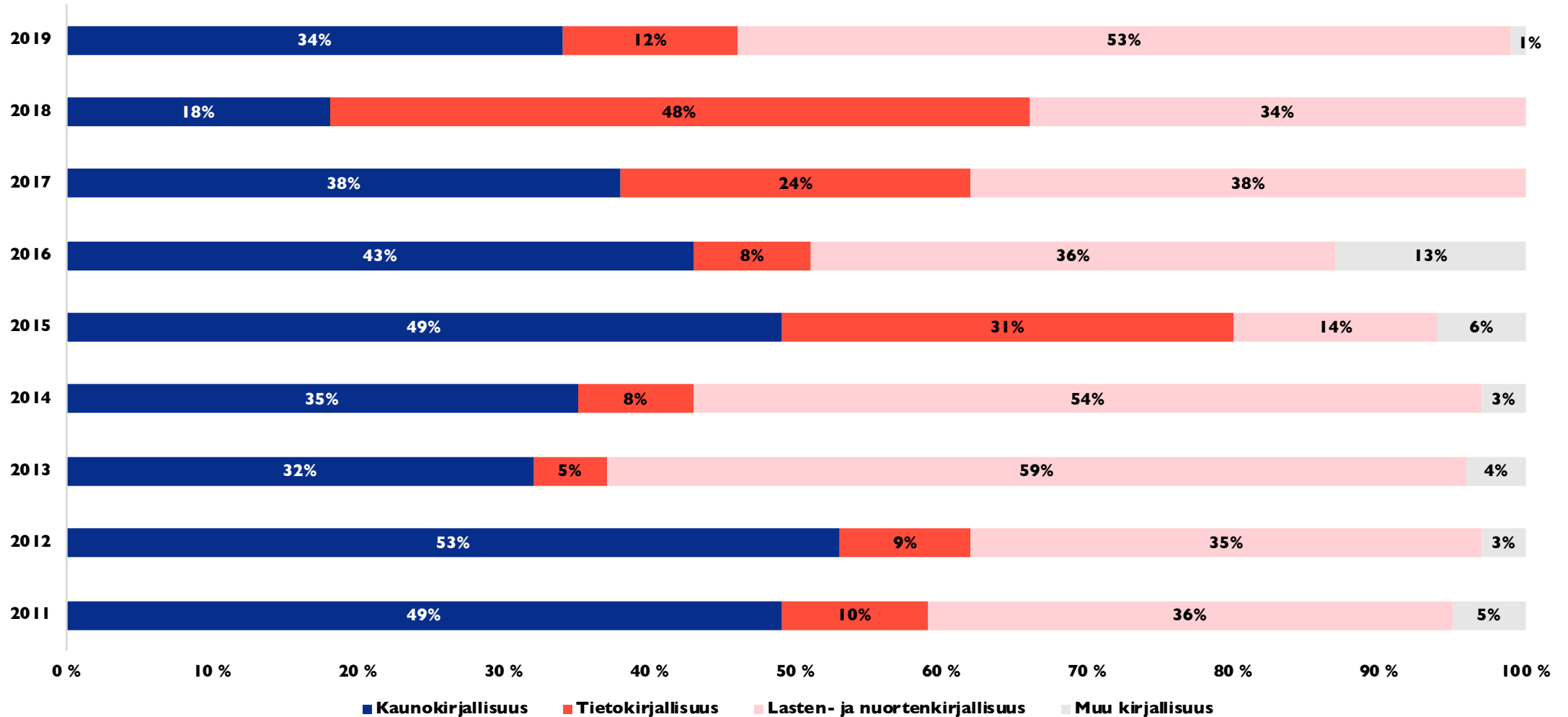
Vientituloista yli puolet (53 %) kertyi vuonna 2019 lasten- ja nuortenkirjallisuudesta, jonka osuus kokonaisuudesta kasvoi. Edelliseen vuoteen nähden myös kaunokirjallisuuden osuus kokonaistuloista kasvoi hieman, kun taas tietokirjallisuuden osuus supistui.

On hyvä huomioida, että vuosittaista vaihtelua kirjallisuuslajien jakaumassa voi selittää yhdenkin kirjan myyntimenestys. Heilahtelusta huolimatta lasten- ja nuortenkirjallisuus on ollut vahvassa asemassa useampana vuotena.

Kirjallisuusviennin bruttotulojen jakautuminen kirjallisuuslajeittain vuonna 2019, %

Kirjallisuusviennin bruttotulojen jakautuminen kirjallisuuslajeittain vuosina 2011–2019, %

KIRJALLISUUSVIENTI MAITTAIN

KIRJALLISUUSVIENTIÄ 40 ERI MAAHAN

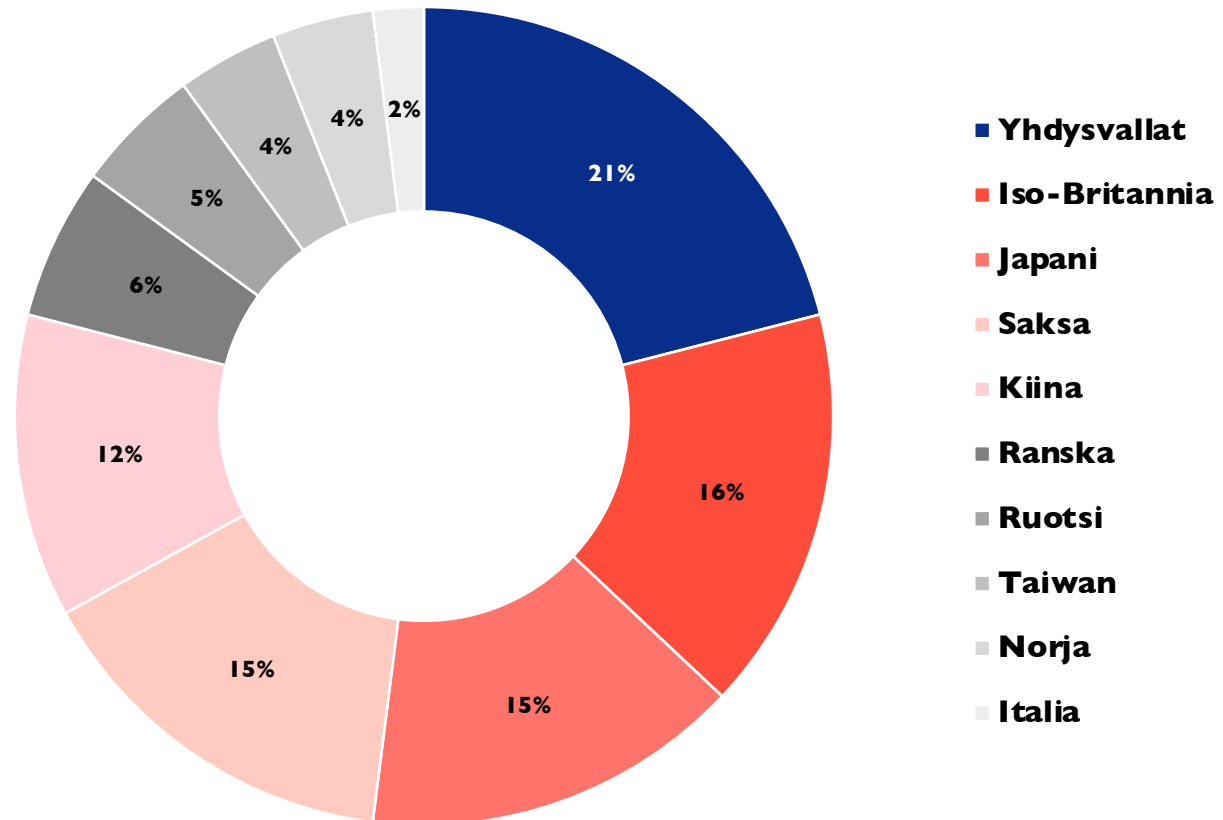
Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan vientitulot ja kustannussopimusten määrä niistä viidestä maasta, joista tilitettiin eniten tuloja ja joihin tehtiin eniten sopimuksia vuonna 2019. Lisäksi kysyttiin, mihin muihin maihin tehtiin kirjallisuusvientiä.

Suomalaisen kirjallisuuden käännösoikeuksia myytiin vuonna 2019 yhteensä ainakin **40** eri maahan. Kokonaisvientitulojen jakauman perusteella suurin vientimaa oli vuonna 2019 Yhdysvallat, josta tilitetyt tulot kattoivat vähintään 12 % kokonaisbruttotuloista. Englanninkielisten käännösoikeuksien osuus kokonaisvientituloista käsitti vähintään viidesosan (21 %).

Kokonaistulojen jakauma keskeisimpien vientimaiden kesken oli yleisesti ottaen melko tasainen. Myydyt käännösoikeudet jakautuivat eri maiden kesken vielä tasaisemmin. Kyselyvastausten perusteella eniten oikeuksia myytiin Kiinaan, Saksaan ja Isoon-Britanniaan. Eri maista tilitetyt vientitulot ja myytyjen käännösoikeuksien lukumäärä eivät suoraan suhteudu toisiinsa. Vuoden 2019 osalta tästä hyvä esimerkki on Puola, joka lukeutuu käännösoikeuksien lukumäärissä osaksi viiden kärkeä, mutta ei nouse bruttotulojen vertailussa kymmenen suurimman vientimaan joukkoon.

Keskeisimmät vientimaat bruttotulojen* perusteella vuonna 2019, %

*Osuudet on suhteutettu vientitulojen kokonaismäärään niistä kymmenestä maasta, joista saatiin eniten tuloja. Nämä tulot kattavat 57 % kokonaisvientituloista.

Keskeisimmät vientimaat kustannussopimusten lukumäärän* perusteella vuonna 2019, %

*Osuudet on suhteutettu tehtyjen sopimusten kokonaismäärään niistä viidestä maasta, joihin tehtiin eniten sopimuksia. Tämä lukumäärä kattaa 25 % kaikista sopimuksista.

